

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D. POLUGOD. 30 D.
ČETVRTGOD. 15 D. POJEDINI BROJ 1.50 D.

Svim cijonistima i Mjesnim cijonističkim Organizacijama!

Akcioni komitet Cijon Organ. stvorio je na zadnjem london-
skom vijećanju slijedeći zaključak: šekelska godina 5684.
imade biti dovršena koncem elula (28. IX. o. g.). Akcioni ko-
mitet upravlja Cijonističkim Organizacijama prešni poziv, da se
svom energijom i sa najvećom ozbiljnošću staraју za uspješnu
provedbu i uspješno dovršenje šekel-akcije i da sve poduzmu,
kako bi se broj šekalima naprama prošlogodišnjem broju
povećao.

Cijonisti u svim zemljama moraju si biti svjesni toga, da je njihov rad i njihov trud za iakost i veličinu cijonističke organi-
zacije od izravnog utjecaja na udes našega pokreta.

Cijonisti ispunite bezodvlačno Vašu dužnost u koliko to već nijeste učinili — uplatite
odmah šekel!

Pozivamo M. C. O. da se u narednim sedmicama posvete prvenstveno radu oko šekalima. Treba točan radni plan
sastaviti, kako bi se svaki cijonista dohvatio i kako bi se akcija propisno svršila. Imademo samo mjesec dana vremena za tu
akciju. Neka svaki aktivni sumišljenik učini svoju dužnost! Sjedinjenim silama moramo pregnuti i polučiti najbolji uspjeh —
svakako mnogo bolji od prošlogodišnjega!

Po novome štatutu, ovogodišnji broj šekalima dolazi i u kongresnoj godini — dakle do godine — do uvaženja kod usta-
novljenja broja delegata, jer taj ovisi o prosječnom broju šekalima godine 5684 i 5685.

Jewish Agency je sada najvajnije pitanje našega pokreta, pitanje od neizmjerne odgovornosti. Ovo je pitanje u najužoj
vezi sa brojem šekalima, jer taj odlučuje o sastavu i jakosti Kongresa, koji će imati da riješi to pitanje.

Upravljamo zato na Vas apel, da se bezuvjetno odazovete nalogu egzekutive. 29. elula (28. IX.) mora biti akcija posvema
dovršena, računi sa šekelskim blokovima moraju već biti Savezu predloženi i novci doznačeni.

Cijonisti! Očekujemo, da ćete važnost šekelskoga rada potpunoma shvatiti. Sa šekelom organizirat ćete naš narod
i predobit ćete njegove aktivne sile za izgradnju narodne domaje. Na posao!
U Zagrebu, 27. augusta 1924.

Rikard Herzer,
tajnik.

David Spitzer,
povjerenik za šekelsku akciju.

Dr. Beno Stein,
predsjednik R. O.

Gvozdena stijena

Piše: **Marthei.**

Što je to bilo i kako se je dogodilo?
Ne znam. Možda zadnji plamsaj sopstvene
mladosti ili čežnja, vidjeti svježe, mlade-
načko očitovanje židovskog života... Ne
tarem si glavu radi toga. Možda to čine
drugi ljudi s većim veseljem. Znam samo,
da sam osjećao potrebu prisustvovati
ovogodišnjem sletu naše cijonističke omla-
dine.

Novi Sad jedini je grad Vojvodine, za
koji se može reći, da cijonistička misao
tamo više nije tuđja Židovima.

Ovdje već imade cijonizam svoje pri-
jatelje, pa i svoje protivnike, — dakle je
djelotvoran pokret. Dva — tri čovjeka
stvorili su požrtvovnošću i odanošću ovo
stanje — ovo tlo. Bio je to mučan posao.
Tko misli na njih u radosnoj vrevi sleta?
— Tragična je to crta života, koja se ne
da promijeniti...

U tome gradu, na ovome sletu našli su
se na okupu sa svih strana kraljevine
mladi sinovi i kćerke našega naroda —
oko hiljadu njih po broju — da upriliče
dostojnu i časnu židovsku manifestaciju,
da proslave svečanost mladog židovstva.

Teorije ili tvorevine umjetnosti odmah
susreću stotine kritika i prigovaranja, ali
snažno pojavljivanje i očitovanje zbiljskog
života zaokuplja naš duh i budi odlučne i
bezuovjetne učinke naše duše.

Kao lijep i dubok doživljaj ove vrsti,
osjećali smo i ovogodišnji slet naše cijoni-
stičke omladine.

Plemenito htijenje židov-
ske omladine pojavilo se ov-
dje: volja, obrazovati dušu ži-
dovski, učiniti život židov-
skim.

Dobiva se dojam, da židovska omla-
dina iskreno traži put istine, put bu-
dućnosti i u ovome traženju, u ovoj du-
ševnoj borbi jeste nešto, što čovjeka dira,
nešto uzvišena... Htjeo sam vidjeti i vi-
dio sam: Židovska omladina čvrsto drži u
svojim rukama židovski stijeg i ona hoće
da se bori i da radi, da pomogne svome
narodu i da ga spasi.

Ona hoće da daje svome životu i stva-
ranju židovski temelj i vidimo, kako sve
više i više dolaze do izražaja židovske
vrednote u njenom uzgoju, u njenom htij-
jenju, u njenom sanjarenju i u njenoj lju-
bavi.

Metode nijesu još ustaljene, smjerovi
jošte nijesu odlučni. To je posvema priro-
dno. Današnja epoha židovstva puna je
teških problema i novih zadaća. — Zano-
sne i duhovite bile su riječi doktora Do-
hany-a, kada je pozdravio slet u ime Sa-
veza Cijonista u kraljevini Srba, Hrvata i
Slovenaca: »Stablo, čije su grane po-
sahnule i od oluje raskadane, opet mora
da zeleni.« »Rijeka židovske slave i židov-

ske sreće, čije smo samo isušeno korito
održali, opet mora da se napuni novim ži-
votom snage.« Jedno je nepobitno: cijoni-
stička omladina ide za židovskim usavr-
šenjem.

Je li židovska omladina u njezinom
nastojanju došla do cilja?

Sigurno da nije. Još ne vidimo ži-
dovsku omladinu potpuno na
tlu pozitivnog židovstva, sli-
ka njezinog života još nije ja-
sna i harmonična.

Ipak njezino iskreno nastoja-
nje, njezina židovska volja mora
da nas ispuni radošću i ponosom.

Koracao sam zamišljeno i ozbiljno kroz
malu, intimnu — rek' bi: familijarnu — iz-
ložbu, upriličenu prigodom sleta u zgradi
židovske bogoštovne općine. Milovidne
slike, požutjeli — kao od nevolje i suza —
listovi, interesantni molitvenici i knjige
biblije, ljepo građene menore i šabat-svi-
jećnjaci... Kao neki bol ili tužna želja
duše javlja se pitanje: zašto ne živi jošte
jasno i čvrsto u svijesti naše omladine, da
sveti ovi predmeti nijesu tek poštova-
nja vrijedne starine, određene za izložbe
i muzeje, već da su sastavni dijelovi našeg
historijskog života, naše budućnosti i naše
nade... Vidio sam sjajno razvijanje snage
i energije, — nastojanje i plemenito čuv-
stvo u sportskim prikazivanjima i pitao
sam se: Zašto se ne ukazuju ove vrline

dostatno snažno i izvan športskog polja? Zašto se ne zabije od strane naših mladića pravi goal kroz kapiju židovske nesreće? Kao u grupi hazenašica, naše bi židovske djevojke morale i u životu biti ujedinjene svetim vezom vjernosti i ljubavi k židovstvu!

Lijepo i dirljivo čula se riječ židovske pjesme i zvuk židovske muzike na pozornici. I rekao sam si: kada bi samo ovo razumijevanje i ova spoznaja već i u životu zadobili odgovarajuću formu...

Umjetnost je oponašanje ili ovjekovječivanje zbiljskih životnih pojava i vrijednosti. A ako tih nema, ne može se razviti istinska umjetnost. Potpuna istovjetnost ne može da bude između života i umjetnosti, ali harmonijski odnošaj među njima bezuvjetno je potreban. Nemoguće je, primjerice, veličati bit židovstva Istoka, a da ga se ne poznaje u životu ili čak, ako ga se ne uvažuje ili prezire.

Židovska omladina u Jugoslaviji imade jošte težak put pred sobom. Put židovskog uzgoja i cionističkog razvitka jošte dugo nije posvema prevaljen. Ali prvo je djelo već učinjeno, lijep početak već imademo. Možemo mirno ustvrditi, da je najteže već prebrođeno. Peti slet cionističke omladine darovao nam je krasne plodove židovske časti i židovskog života, divne plodove marljivosti i revnosti, židovske vjernosti i židovskoga ideala.

Kada smo za lijepog programa akademije čuli punu štimunga židovsku pjesmu »Iomer sich überbeten« tada sam mislio na drugi »Sich überbeten« na drugu jednu pomirbu... Pomirbu našega naroda sa svojim Bogom, sa udesom svijeta... Pomirbu raznih židovskih tabora u posvećenoj misli na Cion i bratstvo... Sjetio sam se gvozdene stijene, o kojoj duhovito priča Midraš: Kada je razoren Jerusolim, digla se gvozdена stijena i stala je između Izraela i Boga... Ova je gvozdена stijena raskinula sveti savez i nije propuštala nijednu riječ molitve... To je strašna gvozdена stijena galuta, koja je Izrael rastavila od njegovoga Boga i od njegove zemlje, i njegove slobode i sreće...

Sada mi je, kao da vidim, kako puca ova gvozdена stijena i kako se ruši...

Židovska Omladino! Na Tebi je, da osvojiš juršem ovu gvozdenu stijenu naših patnja i naše nesreće i da pročistiš put našem narodu do slobode i veselja, do spasa i do sreće!

Cionistička Organizacija i Jewish Agency

(Nastavak.)

V.

Akcijoni Odbor nije držao shodnim, da se još ove godine sazove Cionistički Kongres, koji bi dao egzekutivi legalizaciju za proširenje Jewish Agency-a u smislu Weizmannove formule, a sam tu legalizaciju nije htjeo dati, da ne bi time povrijedio ustav organizacije. Zato je mjesto legalnog dao moralno odobrenje egzekutivi. Ali nije se žacao Akcijoni Odbor da povrijedi taj ustav u drugoj jednoj točki svojega dnevnoga reda time, što je odobrio egzekutivi i londonski i palestinski budžet. Odobrenje budžeta spada među prava, što ih suvereno vrši Cionistički Kongres odnosno Godišnja Konferencija (t. zv. »mali kongres«), koja se trebala ove godine održati, a izostala je samo zbog nakane, da se sazove vanredni kongres. Tako nije preostalo, nego da sam Akcijoni Odbor odobri budžet.

Potrebno je, da u savezu s našim razmatranjem progovorimo i nekoliko riječi o budžetu, jer nam i njegovi brojevi pružaju mnoga razjašnjenja našoj temi.

Potrebe egzekutive za administraciju, propagandu, putovanja, reprezentaciju i slično zadržane su u t. zv. »londonskom« budžetu, za koji će egzekutiva podnijeti detaljne predloge tek slijedećem zasjedanju Akcionoga Odbora. Taj se budžet pokriva iz raspačanih šekalim i prinosa za zlatni šekel. Broj raspačanih šekalim bio je uvijek vanjski znak za snagu naše organizacije. Povrh toga je po njima prikupljeni novac ranije finansirao sve troškove vodstva naše organizacije. Kraj današnjih prilika ne dostaje obični šekel više u tu svrhu, nego se pokazala nužda, da se to finansiranje potpomogne krupnijim prinosima zlatnoga šekela. Svejedno ne smijemo podcjenjivati finansijalnu snagu običnih šekalim, a njihova druga funkcija, brojčani prikaz naših snaga, nije bila nikada važnija no danas, kad stojimo pred odlučnim promjenama u odnosu naše organizacije prema ostalome jevrejskome svijetu. Ako tražimo danas učvršćenje naše organizacije, onda nam je jedna od primarnih dužnosti, da tome damo vidljiv dokaz brojem raspačanih šekalim tim više, što tako ujedno pružamo organizaciji najnužnija sredstva za vitalne njene potrebe.

Palestinski budžet, t. j. onaj budžet, po

kojemu se vrše radovi u Palestini oko same obnove zemlje, sastavljen je ovoga puta za razliku od prijašnjih godina po principu, da se izdaci kreću točno u okviru predviđenih prihoda Keren Hajesoda, iz kojega se te potrebe pokrivaju. »Povišenjem budžeta mora da se započme na strani primitaka, a ne kao do sada na strani izdataka« — to je bila ubjedljiva parola. Budžet, što je tako sastavljen i primljen, vjerna je ilustracija našega rada u Palestini; on upravo dostaje, da se dosadašnje naše tekovine u zemlji učvrste, ali on ne dozvoljava nikakovo povećavanje — za to bi bio potreban barem dvostruki budžet. I upravo to je bio jedan od najvažnijih Weizmannovih argumenata u borbi za proširenje Jewish Agency-a. On je tražio ovako iskreno sastavljeni budžet, da svatko upozna kritično stanje: danas možemo računati s prihodom od samo 400.000 funti, a to ne omogućuje nikakvih većih akcija, koje bi htjeli provesti. Doslovce je rekao: »Pitanje je, hoće li Akcijoni Odbor prihvatiti veliki program izgradnje. S budžetom od 400.000 funti ne možemo egzistirati i lakše ćemo dobiti jedan milijun za veliki plan nego 400.000, s kojima ne možemo ništa započeti. U svemu drugomu lako ćemo se sporazumjeti, ali to je glavno pitanje.« Akcijoni ga je Odbor razumio.

Primljeni budžet garantuje uzdržavanje i normalan razvoj dosadanjega našega rada u Palestini. Ali za povećavanje i izgrađivanje naših ekonomskih jedinica, za proširenje useljivanja i za stvaranje novih naseobina potrebno je, da vaskoliko jevrejstvo doprinaša znatne žrtve za Palestinu. Proširen Jewish Agency treba da bude tome okvir.

VI.

Već sam nastojao dokazati, kako je neosnovana bojazan nekih pesimista, da će Cionistička Organizacija postati suvišna proširenjem Jewish Agency-a. Ali jedno bih još htio istaknuti: od sada morati će cioniste da znatno povećaju svoje naprezanje, morat će svoje napore još pomnogostručiti, a ne će moći samo da gledaju, kako će drugi raditi; ne samo da će oni morati isprva da te druge tek privuku, nego će morati, čim to bude uspjelo, da prednjače u radu.

Stoga ne mogu nići da usvojim mišljenje nekih optimista, da će se Cionistička Organizacija odteretiti time, što će s drugima dijeliti svoja prava i svoje obveze

„Zakon“

Od Abrahama Schlesingera, Buchau a F.

II.

Drugi opće-nacionalni razlog za vršenje zakona jest u osjećanom momentu, njegovo fundamentalno značenje za održanje historijskoga kontinuiteta židovstva.

Narod nije jednostavno cjelina svih upravo živih sunarodnjaka, nego historijsko postajanje, koje nosi u sebi bogato obilje jedne prošlosti; sadržaj njegove biti, njegovoga »ja« jesu sve prijašnje generacije sa svojim djelovanjem i bolima, sa svojim osjećajima i nadama. Cijeli prošli narodni život, cijela povjesna kultura pripada biti i pojmu narodne zajednice jednako, kao i njezina osobita »krv«. Odrekne li se jedna nacija svoje povjesne prošlosti i kulture, tada se time prelada i nit njezi-

noga razvitka, ona žrtvuje svoju osebnost, svoj »ja«, svoju bit i prestaje biti ono, što jest.

To jednako vrijedi za jevrejski narod kao i za svaki drugi. Židovstvo — iako ta riječ nije još egzistirala — značilo je iskonski puni život jevrejske narodne zajednice, koji je u principu obuhvaćao sve pojedine njezine dijelove i koji je dakako bio orijentiran za stanovite etski-religijozne ideje i ideale ili tačnije: koji je trebao značiti njihovo ostvarenje. Mojsijev odnosno kasnije talmudski zakon bio je konkretni način izgrađivanja židovskoga narodnoga života u smislu tih ideja i ideala. Malo pomalo zakržljao i usahnuo je život židovskoga naroda, ali što je preostalo, bio je ipak ostatak jedne bogatije, šire narodnosti od prije. Pa i nakon potpunoga pada geta mogao se još uvijek spasiti jedan ostatak, koji je bio u stanju, da održi unutarnji sa-

vez sa povjesnom židovskom narodnošću: »ceremonijalni zakon«. On upravlja usprkos svega još i danas našim domaćim i sopstvenim životom, Zakoni o jelu n. pr. ili sabbat i blagdani sa svojim odmorom i sa svim različitim potrebnim pripravama održavaju već sami u našim kućama i našem sopstvenom životu specifično-židovski, povjesno-židovski karakter.

Jednako je historijsko-židovski karakter sadašnjih židovskih općina pokraj tradicionalnoga kulta i mjesta, u kojima se gaji predaja — zasluga zakona. Valja opet pomisliti na značenje, koje u tom pogledu imade n. pr. šehita i ritualna blagovaona ili sabbat i blagdani! A kuća i općina su i danas kao i do sada zapravo »dom« jevrejstva. Kuća određuje bitno razvitak djeteta, a općina sačinjava jedan dio milieua odraslih. U kući, u kojoj se vjerno

prama Palestini; da će uslijed toga moći da posveti više pažnje nego do sada kulturno-odgojnom radu, koji bi bio prijeko potreban za unutarne učvršćenje naše organizacije, za učvršćenje naših idejoloških gledišta, što bi nam upravo unutar Jewish Agency-a omogućilo snažnije zastupanje naših ekskvizitno nacionalnih zahtjeva kod izgradnje Erec Jisraela.

Ne mogu, velim, da usvojim ovo mišljenje, bar ne u cijelosti. Jedno je jasno: nova konstelacija unutar jevrejskog svijeta, koja će nastojati uslijed proširenja Jewish Agency-a, znatno će utjecati na odnošaj Cijon. Organizacije prama drugim jevrejskim korporacijama i valda će i duboko zasijecati u život same organizacije. I to će, bez sumnje, zahtijevati reviziju naše idejološke gradnje u času, gdje napuštamo našu izolovanost unutar ostalog jevrejskoga svijeta, izolovanost, koja je bila uvjetovana revolucionarnom ideologijom našega pokreta. Trebat će revizije, ali ne izmjene; trebat će nove orijentacije, ali ne novoga fundamenta; trebat će uz spoljno ojačanje, o kojemu je već bilo govora, i idejološkoga obnovljenja i učvršćenja, da se proširena zgrada Jewish Agency-a ne pomakne s onoga fundamenta, na kojemu je dosada stajala; ne ćemo odustati od naših nastojanja, da revolucioniramo jevrejski život, ali morat ćemo tražiti i naći nove metode, da nam se kod toga ne sruši nova zgrada. Ukratko: morat ćemo naći ideologâ i ideologija, koji će i naše unutarnje snage učvrstiti.

Imali smo Pinskera i Mozesa Hessa, koji su bili prvi lučonoše naše ideje, imali smo Herzla i Nordaua, koji su ideju izgradili i dali joj organizatorni oblik, imali smo Ahad Haama, koji nas je svojim novim mislima spasio s najveće depresije, imali smo u izvjesnom kritičnom času Buberu i Gordona, koji su vodili našu omladinu, kad je postojala opasnost, da bi mogla poći strampučice — trebat ćemo novih mislioca i misli, da nam dadu unutarnju snagu za borbu, koja ne će biti uperena protiv ostalog jevrejstva, nego će imati, da ga čvršće vežu uz nas.

I to će biti od naročite važnosti za naš naraštaj. Omladina, kolikogod s prijegorom obavlja naložene joj tehničke dužnosti, ne može da se zadovolji time, već treba ideja, prema kojima bi mogla udesiti svoj vanjski i unutarnji život. Ne da bi tih ideja imala premalo, što više: ona luta od jedne do druge, a u većini ipak ne može

naći zadovoljstva. Nalaze ga samo oni rijetki omladinci, kojima je moguće, da sav svoj život udeše bez ijednoga kompromisa. Ali onaj majoritet, koji je upućen, da se podvrgava kompromisima, proživljuje teške krize, koje i suviše često uništavaju svu konstruktivnu snagu i ispoljuju beskorisan pasivitet.

Dok tako vidimo na jednoj strani, kod omladine, jednu idejnu dezorijentaciju, vidimo na drugoj strani, kod onih nekoć mladih, da su svaku idejnu orijentaciju izgubili. Ne samo, da to sve više proširuje jaz između još mladih i nekoć mladih i često osujećuje svaku mogućnost sporazumijevanja između jednih i drugih: još je veće zlo, što jedni, kako rekoh, gube svoju stvaralačku snagu u tom beskorisnom lutanju, dok ne zadju u kadar naših mjesnih organizacija, koje nisu drugo nego skup ljudi, što po nekoj tradicionalnoj dužnosti sa manje ili više požrtvornosti prilažu za naše financijalne pothvate i obavljaju sa manjim ili većim interesom izbore za razne odbore i kongrese. Gdje su vremena, dok je naš pokret bio brojčano tek neznatan, ali imao je divnu svoju unutarnju snagu, koja je imala svoj temelj u intenzivnom obradivanju idejoloških pogleda po najmanjoj mesnoj organizaciji? Ja vidim mogućnost, da se ta vremena pod prije ocrtanom konstelacijom vrate, te će mjesne organizacije postati opet žive jedinice našega pokreta, a omladina ne će trebati da izvan pokreta traži ispoljivanje svojih energija.

Tako si pretstavljam odgojno djelovanje nove situacije kraj intenzivnijega rada na dosadašnjem polju.

VII.

Za rezime mojih izvoda o budućem položaju Cijonističke Organizacije unutar proširenoga Jewish Agency-a služit ću se ovim najmarkantnijim izrekama Weizmanovim pred Akcijonim Odborom:

»Cijonistička Organizacija izaći će iz toga razvitka pojačana; svoja će prava dijeliti s drugima, no ostat će inadalje stvaralačka sila mnogo većega razvitka.«

»Ima opasnosti u Jewish Agency; o našoj će jakosti zavisiti, da ih svedemo na minimum.«

»Trebamo odvažnosti, da podjemo opasnosti u susret, ali nije nikakova odvažnost, oklijevati i čekati na čudo.« o. n.

održavaju zakoni, proživljuje već dijete židovstvo, a općina, u kojoj su javni uredjaji zakonski, daje mogućnosti i trajne pobude za nastavljanje, produbljenje i proširenje svakovoga povjesno-jevrejskoga života i proživljavanja. Održavanje zakona čini dakle historijsko židovstvo dijelom našega života, našega individualnoga »ja«, ili drugačije: ono nas čini živim nosiocima i nastavljacima historijskoga židovstva. I to neposredno, nereflektirano. »Učenje« uopšte gajenje naših ostalih nacionalnih posjeda, hebrejskoga jezika i literature, židovske povijesti, židovske etike, ljubavi za cijon etc. sve je to sigurno prešno potrebno, no ako se usporedi sa održavanjem zakona, čini se sekundarnim. Temelj postavlja prirodno uvijek život, a ovdje je to židovski, zakonski život. On čini najširu, najopćenitiju bazu svega živoga židovstva, on je prirodni korijen židovskoga

duha i židovskoga narodnoga osjećaja. Končno ne može svatko da studira literaturu i povijest, etiku i religioznu filozofiju; ali biti vjeran načinu života vlastitih otaca i ne oponašati nežidovske običaje i navike, to može svatko sa stanovitim ograničenjem, o kome ćemo kasnije raspravljati.

Kakogod »život pod zakonom« danas bio rudimentaran, kakogod je on siromaški ostatak nekadanjeg istinskoga židovskoga totalnoga života, odlomak pravoga židovskoga života, koji se mogao sačuvati samo u galutu, to ga ipak moramo mi svim silama dalje održati, ako želimo viši razvitak, ako želimo preporod židovstva. Održanje zakona jest najopćenitiji i najsolidniji temelj za održanje historijskoga kontinuiteta židovstva. Može se nastojati, da se židovstvo preobrazi u čistu konfesiju ili da se ono inače anacijonalizira ili liši

Engleska i Palestina

Važnost Palestine za Veliku Britaniju. Nemiri u Egiptu i Sudanu svratili su opet pozornost Engleske javnosti na Palestinu. Za uzdržavanje reda i mira i svoje pozicije u Egiptu i Sudanu mora Velika Britanija da učini velike napore, koji traže mnogo novaca i krvi, a ne zna se, hoće li to biti od trajnog uspjeha. U vladinim krugovima proučava se situacija vrlo ozbiljno. Tamo se ne obmanjuju rado, nego vole gledati istinu u oči. Već se mirno ispituje, da li se ne ukazuje potreba oko postepenog ispražnjenja Egipta po Englezima. To znači, da bi se obrana Sueskog kanala i puta u Indiju morala preložiti iz Egipta drugamo. Jedina zemlja, koja pored Egipta dolazi u obzir za takovu funkciju, jest Palestina. Uslijed toga došlo je do radikalnog obrata u engleskom javnom mnijenju prema cijonističkom problemu. Engleska je politika bila već i dosada palestinijska. Ona to ne bi bila mogla biti, da nije većina engleskoga naroda bila procijonistička. Ipak je bilo mnogo uplivnih faktora i krugova, koji su pobijali oficijelnu palestinsku politiku britanske vlade. Sistematično rovarenje moćnih antisemitskih grupa izvan Engleske, Vatikana i arapskih nacionalista, pa čak i izvjesnih anticijonističkih engleskih Židova, učinili su stanoviti dojam na englesku publiku. Čule su se tužbe, da engleski pozornik mora skupo plaćati filocijonističku politiku engleske vlade, koja da Muhamedance i katolike tjera među neprijatelje Engleske. Mnogo se operiralo i sa navodnim boljševizmom cijonista. Sve je to od vremena do vremena došlo do izražaja i u interpelacijama u engleskom parlamentu, gdje se čak tražilo, da Velika Britanija likvidira ovu svoju politiku. Te su tužbe sada posvema prestale. Kako je Egipt postao vrlo dubioznom stavkom, počinju i engleski anticijonisti razumjeti dalekovidnost i ispravnost politike Foreign Officea. Sada razumiju, da Englezima ne može biti svejedno, u čijim je rukama Palestina. Interes je Engleske, da u Palestini bude jedan kulturni narod i pouzdan prijatelj Engleske. To ne mogu da budu arapska plemena, koje rimski emisari i lakomi poglavice dirigiraju po svojoj volji. Židovski je narod jedini faktor, koji za Englesku dolazi u obzir. To sada uviđaju i dojučerašnji engleski protivnici cijonizma. O tome, kao uopće o problemu Palestine, vodit će Engleska vlada stalnu brigu. Vjerojatno je, da će je to sklonuti, da bude odsele mnogo aktivnija u podupiranju izgradnje židovske narodne domaje u Erec Israelu.

Ugovor o Hedžasu. Nakon što je već bio postignut potpuni sporazum glede toga ugovora između vlade Velike Britanije i kralja Huseina, potonji je u zadnji čas otklonio potpis ugovora i poslao u London svoga zastupnika, da iznese nove zahtjeve. Engleski listovi (Manchester Guardian, Near East i drugi) tim povodom oštro napadaju kralja Huseina i spominju, da on neprestano izrabljuje Veliku Britaniju, a da joj nije dosele učinio nikakvih protuusluga. Husein ide za tim, da Velika Britanija ispuni sva obećanja učinjena Arapima za vrijeme rata. Nu ta obećanja nijesu dana uvijek od ovlaštenih predstavnika Velike Britanije, ona su izrečena prema svakovremenoj situaciji, a ima među njima dosta takvih, koja su

njegovog historijskog karaktera: onda stajalište prema zakonu mora biti drugačije. No ako je tko pun historijskoga nacionalnog osjećaja, hoće li se povjesna osebnost židovstva sačuvati, a jednako i njegov organski razvitak za jednu židovsku kulturu budućnosti, koja treba da procvate na tome tlu i iz toga tla, tada se mora zakon priznati, i to praktički priznati fundamentalnim sredstvom, koje neposredno stvara životnu vezu sa prošlošću.

Iskustvo nas uči, da je održavanje zakona zaista preduvjet židovskoga duševnoga i ostalog života. Ne treba tek pogledati na istok. I u Njemačkoj pokazuju općine, u kojima zakon zauzimalje dominantno mjesto, izuzev pojedine iznimke posve drugačiju sliku živoga židovstva nego one, u kojima se sabat, zakoni o jelu etc. poznaju skoro samo po pričanju. A je li slučaj, da — ne govoreći o hebrejskim mislio-

medjusobom u protivnosti. Huseinovi zahtjevi, koji se ne daju dovesti u sklad sa Balfourovom deklaracijom, nijesu provedivi, jer se procijoni- stička politika Velike Britanije ne smije mijenjati.

Židovska svjetska konferen- cija za pomoć — J. W. H. K. u Karlsbadu (21.-25. VIII. 24.)

Svrha je konferencije, da daje definitivni organi- zatorni oblik židovskom pripomoćnom radu, koji je započeo 1920. godine. Onda je rad bio započeo provizorno sa ogromnom energijom, za koju se odmah vidilo, da će njezin velik dio ići a fond perdu, jer se svagdje u najvećoj žurbi bez ikak- vkih priprava moralo preći na posao. Započima- nje rada u 1920. godini bez ikakvih priprava bilo je tako neodgovorno prešno zato, jer je židovska bijeda na istoku iza rata poprimila strašne di- menzije. Jedva je bila završena prva konferencija u Karlsbadu, trebalo je zaštititi i pomoći mnogo hiljada bjegunaca, koji su ležali nemoćni u rusko- poljskim pograničnim državama. Ti su bjegunci bili bez ikakvih papira, bez stanova i bez hrane, a pogranične države su ih mučile, proganjale i tjerale. Iza nekoliko mjeseci Amerika je zatvorila svoja vrata za useljenike. Nakon daljnjih par mje- seci buknuła je užasna katastrofa gladi u Rusiji, koju su pratile tolike epidemije. Opseg je nesreće bio grozan. Bila je moguća samo povremena, po- jedinačna i ograničena pomoć. I ako su se sabrale ogromne svote, bilo je to tek kao kaplja u moru. Židovskom je narodu u tim krajevima prijetila posvemašnja propast. Sred te velike nesreće iz- gradjuje narod sam svoju organizaciju za pomoć i spas na jednoj demokratskoj bazi. U židovskoj svjetskoj pripomoćnoj konferenciji sastaju se da- rovaoci i primaoci. Plutokratski sistem nekolicine bogataša gurnut je na stranu, jer je požrtvovnost siromašnih masa bila neprispodobivo veća. Ži- dovi, koji su sami bili upućeni na pomoć, kao u Palestini, Litavskoj i Poljskoj organizirali su po- moć za nesretnu braću. Od improvizacije stvoren je sistem, postojeće organizacije dovedene su u medjusobnu vezu i kooperaciju. Najljepši su re- zultati postignuti u Ukrajini. Tamo je 40.000 bje- gunaca spašeno od izгона. Bjegunci, koji su već bili u Cherbourgu dobili su dozvolu stanovanja u cijeloj Francuskoj. U Litavskoj uređena je zaštita za prolazeće bjegunce i osigurano je financiranje. U Ukrajini provedeno je jedno veliko i opće djelo spasavanja u higijenskom i socijalnom pogledu. Tu su kuhinje za djecu — bilo ih je 31 — domovi za djecu, bolnice, sanatoriji, liječničke ambulacije i stanice. Mnogo desetaka hiljada života spašeno je tamo. Poslani su pomoćni transporti, među njima i jedna ladja krećata hranom i predmetima za postradale. Vrijednost tih transporta nadilazi 1.000.000 dolara. Tolika je pomoć bila moguća samo u saradnji sa Savezom Naroda, koji je pri- znao i podupirao predstavnike židovske svjetske pomoćne akcije. Izdašno su, osobito moralno, sa svojim autoritetom potpomagali ovu akciju Me- djunarodni crveni krst, Medjunarodna Liga za za- štitu djece, vrhovni komesar za pomoć Rusiji Nansen, Osnovane su organizacije »OSE« i »ARA« za špecijalne, konstruktivne zadatke. Sav taj ve-

liki rad mogao je samo davati momentane po- moći. Trajno spašavati, stvarati egzistencije, osi- guravati budućnost nije mogao, nije bilo vremena. Prvi korak u tome pravcu je ošnutak Židovske pučke banke. Njezin je rad već sada vrlo blago- tvoran. Nu trebalo bi još velikih sredstava. Bit će zadaća druge Karlsbadske konferencije, da stvori Židovski Svjetski Savez Za Socijalnu Po- moć. Financijski instrumentat toga saveza bit će u prvom redu spomenuta banka. Ova velika, očito nacionalna, institucija morat će sve po svem svijetu raštrkane napore i osposobit će ih, da djeluju trajno i da budu trajno u pripravi, — neka vrst židovskog crvenog krsta (koji se dakako ne će tako zvati), koji bi morao dobiti svoj stalni nacionalni budžet. Jedan dio toga budžeta morat će se čuvati kao željezni fond za izvanredne slučajeve velikih katastrofa. U tom Savezu bit će udružene i zastupane sve židovske općine, sva židovska društva i svi židovski savezi po svem svijetu, koji se bave humanitarnim radom kod Židova.

Ove je misli izneo predsjedatelj dr. Leo Motz- kin u svome govoru kojim je otvorio zasjedanje konferencije na 21. o. m. Iza toga daje detaljni pregled o cijelom radu J. W. H. K. kroz zadnje 4 godine.

U ime ministra unutarnjih poslova Čs. repu- blike pozdravlja konferenciju vladin savjetnik Siegl i izrazuje ministrovu žaljenje, što je zapri- jeđen, da osobno prisustvuje konferenciji. U za- stupanju ministra za socijalnu skrb Č. S. R. po- zdravlja konferenciju ministarski savjetnik Tla- pak, koji je rekao: »Naše ministarstvo za socijal- nu skrb znade, koje si je zadaće vaša organizacija postavila, kao i goleme uspjehe, koje je dosele postigla. Sa zadovoljstvom vidim, da posvećujete Vašu pažnju također i socijalnim prilikama u Potkarpatskoj Rusiji, gdje pored vlade naše re- publike dobrovoljna saradnja drugih faktora na- lazi veliko polje. Ministarstvo je uvjeren, da or- ganizacije poput vaše mogu mnogo brže i bolje pomoći, nego državne vlasti. Nu najvrednije je u vašemu radu, da djelujete odgojno i da budite smisao za plemenitost i čovječnost i razumijeva- nje za potrebu dobrovoljnog medjusobnom poma- ganja i ljubavi prema blišnjemu. Kada tako pro- matramo rad židovskih socijalnih organizacija kod nas i u svijetu, moramo vam izraziti naše udivljenje tako u pogledu opsega i važnosti, kako u pogledu svrhovitosti vašega rada i vaše orga- nizacije.«

Zastupnik Medjunarodnog Crvenog Križa i Me- djunarodne Lige za pomoć djeci Maurice Gueri držao je odulji značajni govor. Ocijenio je rad J. W. H. K. i odnos između ove i velikih medjuna- rodnih humanitarnih organizacija. Rekao je: »Imadem nalog od obiju Medjunarodnih organiza- cija, da vam izrazim svoje najtoplje želje i nadu, da će ova konferencija osigurati nastavak vaše opsežne pomoćne akcije. Nastojeći izgraditi sa- radnju između vas i tih organizacija, poziva vas Medjunarodni Crveni Križ na svoju XI. medjuna- rodnju konferenciju. Vi ste kroz 4 godine stvorili udivljenja vrijedno djelo, koje daje dokaza o va- šoj ogromnoj radnoj snazi i sposobnosti i o va- šem velikom razumijevanju za ove zadaće.«

Iza toga su slijedili pozdravi reprezentanata

raznih židovskih organizacija i općina Čehoslo- vache.

U ime Palestine i Waad Leumija pozdravio je konferenciju David Yellin, koji je rekao u divnom jevrejskom govoru: »I ako je židovstvo Palestine u najvećoj mjeri obavljeno radom oko izgradnje Židovske narodne domaje, ono ipak budno prati probleme cjelokupnog židovstva, s kojim hoće da bratski saradjuje.«

Ispred američkog židovskog kongresa pozdra- vio je Dr. Rongy, koji je rekao, da američko ži- dovstvo nije umorno i hoće da nastavi pomoćni rad. Potrebno je, da se uspostavi užli kontakt iz- među američkog i evropskog židovstva, da ame- ričko židovstvo bude bolje upućeno u potrebe i bijedu istočnog židovstva i u mogućnosti poma- ganja.

Iza toga se pristupa biranju predsjedija. Na pred- log prof. dra. Chajesa izabran je predsjednikom konferencije dr. Leo Motzkin. Potpredsjednicima izabrani su narodni zastupnik dr. Oskar Cohn — Berlin; sveučilišni prof. dr. Ehrmann — Wien; sveuč. prof. dr. Eisler — Wien; dr. J. Eskenazy — Carigrad-Beograd; David Yellin — Jerusalem; nadrabim dr. Niemirower, Bukarešt; Ministar dr. Rosenbaum — Kowno; dr. Rongy Newyork; tajni savjetnik dr. Timendorfer — Berlin, min. savjet- nik dr. Wiesmayer — Prag. Bilježnicima izabrani su dr. Rappaport — Paris i dr. Otokar Kraus — Prag.

U generalnoj debati javlja se mnogo govornika, koji nadopunjuju oficijelni izvještaj i stavljaju svoje opaske na prošli rad. Većina govornika žali, da je razmjerno premalo sredstava utrošeno u konstruk- tivnu pomoć. Alfred Berger, Berlin, saopćuje, da je berlinskom odboru uspjelo smjestiti nekoliko hiljada nezaposlenih Židova u Ruhrskom području, a prema informacijama što ih ima berlinski odbor, bit će moguće smjestiti u Francuskoj i u Belgiji veći broj židovskih nezaposlenika. Treba organi- zirati informacionu službu o nezaposlenosti Žido- va. Bogdanowsky iz Palestine nalazi, da bi trebalo u mnogo većoj mjeri podupirati halucim. David Jellin, Jerusalem, izvješćuje, da je Waad Leumi sredstvima J. W. H. K. podupirao male obrtnike i radnike nabavljajući im potreban alat. To je jedna vrlo konstruktivna pripomoćna djelatnost, no u novije vrijeme izostale su subvencije za tu stvar. Članovi egzekutive Sliosberg, Paris i Dr. Motzkin, Paris, osvrću se na generalnu debatu. Egzekutiva bila bi rado davala mnogo znatnijih sredstava za konstruktivnu pomoć, ona je to i činila, kolikogod je bilo moguće. Više se nije moglo učiniti u tom pravcu, jer je opseg potrebe za hitnu pomoć bio nevjerovatno ogroman i trebalo je ovoj u prvome redu udovoljiti. Egzekutiva vodit će računa o izne- šerim predlozima.

Dr. Jochhelmann izvješćuje o položaju Židova u Svjetskoj Rusiji. Židovi su tamo potpunoma de- klasirani, pa radi toga vlada o njima uopće više ne vodi računa. Stanje je očajno. Dužnost je cjelokupnog židovstva, da podupre Židove u Rusiji. Dr. Bernstein, Kijev, čudi se, da su u Evropi i u Americi tako slabo upućeni o strašnom gospodarskom položaju ruskih Židova. On mora najenergijiije upozoriti, da je potreb- na jedna velika pripomoćna akcija u korist ruskih i ukrajinskih Židova.

cima i pjesnicima istoka — i u Njemačkoj velika većina, ako ne svi nosioci i širitelji židovskoga znanja potječu iz kuća, u ko- jima su se držali židovski obredi? Ako si čovjek zamisli židovsku kuću, jednu vo- djenju po zakonu, a jednu u protivnom smi- šlu; koju ćemo od obih instinktivno na- zvati »više židovskom« i vrednijom za bu- dućnost židovskoga naroda i kulture? Iz malene iskre može još nastati velika va- tra, ali iz ničesa ne nastaje ništa.

III.

Treći opće-nacionalni razlog za vrše- nje zakona jest njegovo svojstvo, da je sredstvo za spajanje Židova, koji rasijano žive u svim dijelovima svijeta, pod svim kulturama, nadalje njegovo svojstvo, da je sredstvo sigurnosti za jedinstvenost Ži- dova, a time i židovstva.

Zajednički običaji, jedinstveni način života nadomještaju narodu bez zemlje, teritorijalno razasutom u mnogim grado- vima »nacionalni dom«, koji inače ujedi- njuje i koji se dakako ne može nikad po- svema nadoknaditi. Prema tome fungira zakon i kao oblik organizacije, kao sred- stvo za organizaciju židovske zajednice, on služi njezinoj vezi, njezinoj osebnosti, te se daje usporediti sa »pravilima« i ce- remonijalom jednoga ordena. Ova je snaga zakona najbolje poznata tamo, gdje se na- stoji oko potpune asimilacije, jer se znade: ako padne zakon, tada su asimilaciji vrata posve otvorena. Imade doduše i drugih sredstava za spajanje Židova, no teško će oni dugo dostajati bez zakona. Nacionalni Židovi, historijski orijentirani Židovi, ko- jima treba da je stalo do održanja židov- skoga naroda — a to znači održanje jedin- stvenosti židovstva kao prvi preduvjet za

židovsku budućnost uopšte — ne smiju da se usmjere, da žrtvuju fundamentalno sred- stvo za održanje naše jedinstvenosti, koje je od vremena Ezre najprokušanije. (Spi- noza je jednom rekao: Znak obrezivanja jest po mome mišljenju u tome pogledu od tolike važnosti, te vjerujem, da bi već on sam mogao da održi taj narod za sve vije- kove.)

Svakako: mnogi su se moderni Židovi odrekli zakona tako, da on nema danas više svoga karaktera kao općenito sred- stvo za spajanje židovske zajednice kao nekoć. No tim jače on veže one Židove, za koje je zadržao svoju vrijednost: baš one krugove, koji se osjećaju »preostat- kom«, koji imade da osigura, da utemelji budućnost. Zar se mi nacionalni Židovi ne smatramo najistaknutijim dijelovima toga »ostatka«?

(Svršit će se.)

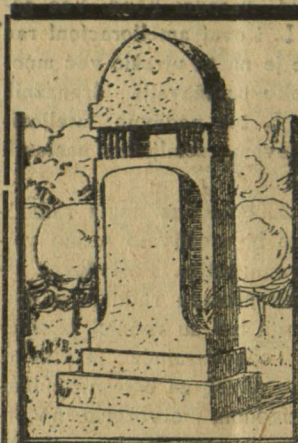
djaja treba u kuću donijeti darovnu knjigu, jer će gotovo svaki Židov htjeti ovjekovječiti uspomenu na izgubljeno dijete ili na izgubljenog roditelja time, da pokojnikovo ime unese u darovnu knjigu. Neka zato naši povjerenici nastoje, da se u svojem radu služe sa darovnom knjigom u mnogo većoj mjeri nego dosele. Svaki povjerenik treba da imade barem jednu darovnu knjigu. U većim mjestima treba više darovnih knjiga. Sa darovnom knjigom treba da u kuće ide uvijek onaj, tko najbolje stoji sa ukućanima.

Možmo naše povjerenike, koji još nemaju darovnik knjiga, da ih kod nas odmah naruče.

„M A C H E R“

Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-67.

Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva, Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, veliki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže, najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, veleposjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno protokoliranu tvrtku „MACHER“

Mirko Weiss
Maksimirska cesta 46.
Klesarska industrija
i kiparstvo

Veliki izbor najmodernijih spomenika
u mramoru, svodastom i slatkim
građiv. Izrađuje sve u klesarskoj
i kiparskoj umjetnosti poslove
kao i izradio

Mramornih ploča
za groblja i pokopnice.
Posebno napravljeni spomenici

V R E Ć E

iz jute, tekstilita i papira nove i upotrebljene u svim dimenzijama za brašno, posije, ugalj i t. d., dobiju se najjeftinije kod tvrtke

SCHOTTEN I DRUG

Urhovčeva 13 ZAGREB Telefon 19-85

Kupujemo sve vrste nпотrebljenih vreća uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posuđivanje nepremogućih poslova

**J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG**

Glavno zastupstvo za kraljevinu S. H. S.

Dioničarsko društvo
„M E R K U R“
veletrgovina i konfekcija papira
ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.

Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe

Ferdo Hirschl k. l.

Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4

Preporuča svoje bogato skladište željezne robe, posudja, gospodarskih strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste građevnih potrebština. Solidna roba, brza posluga, cijene umjerene.

Pomodna i manufakturna roba na malo i veliko uz povoljne cijene samo kod t. t.

**MAKSO BOROVIC
ZAGREB**

Strossmajerova ulica 2

Telefon 11-31 Brzopjav: Mabor

SIDRO d. d.

za trgovinu željezom Zagreb
Vlaška pl. 40. Telefon br. 69 i 21-30

Komisijono skladište tt.
Gebrüder Böhler & Co. A.-G.
Wien Berlin

Ocjel za alat i konstrukcije
**St. Egydy-er Eisen- und Stahlindustrie-
gesellschaft in Wien**
Turpije Baker Fischer, žice i užeta od žice

Tražite li elegantne cipele

za proljeće i ljeto, izvolite razgledati naše izloge i uvjerit ćete se o **kakoći i jeftine cijene!**

ŠANDOR EBENŠPANGER

Skladište cipela Ilica 2

**Prva banatska fabrika makarona i testa
a. d. Veliki Bečkerek. (Banat)**

Telefon 271-272 Brzopjavi: Makaroni

nudja svoje nadasve dobre vrsti tjesta iz garantovane čiste banatske krupice (gries) po napuljskom sistemu uz najpovoljnije cijene.

Naročito preporuča
košer šel pesah

fabrikate, koji se proizvadjaju po nadzorom bečersčkog nadrabinata
Glavno zastupstvo za Zagreb

Makso Weiss

Wiener Bank-Verein

Hrvatska podružnica Zagreb

Jurišićeva ul. 22

Brzopjavni naslov: BANKVEREIN

Obavlja sve bankovne transakcije

P A M U K

sve vrsti i u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

A. ROMANO

ZAGREB,

Boškovićeua ulica broj 15

Brzopjavi: DIANA Telefon broj 23-66

M O L I N O

žutica platno

šifoni

vata (za poplune)